

پیشنهاد واحد درسی «کارگاه ترجمه متون مطبوعاتی عربی»

در جهت کارآفرینی برای دانشجویان رشته عربی

(بررسی موردی سرفصل‌ها، روش تدریس و اهداف واحد کارگاه

ترجمه متون مطبوعاتی عربی)

سیدعلاء نقی‌زاده*

دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عربی دانشگاه تربیت مدرس؛ مدیر سایت عربی خبرگزاری فارس

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۴/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۰۳

چکیده

یکی از دغدغه‌های دانشجویان رشته زبان و ادبیات عربی ورود به بازار کار پس از فارغ‌التحصیلی یا حتی هم‌زمان با تحصیل است. طراحی واحد درسی «آموزش مهارت ترجمه متون مطبوعاتی عربی» و ایجاد «کارگاه ترجمه» با همکاری مراکز علمی (دانشگاه‌ها) و مراکز اشتغال (خبرگزاری‌ها، صداوسیما، روزنامه‌ها و مجلات) می‌تواند علاوه بر آشنا کردن دانشجویان با فضای حاکم بر مراکز اشتغال، مهارت آنها را در این زمینه تقویت کند و آنها را برای ورود به بازار کار آماده سازد. این نوشتار کوشیده است اهمیت «آموزش مهارت ترجمه مطبوعاتی عربی» را نشان دهد و نیز طراحی کاربردی از واحد درسی «کارگاه ترجمه» همراه با سرفصل‌های دروس ارائه دهد. برای این کار برخی تجارب «خبرگزاری فارس» در این باره ذکر شد. با اجرای طرح «کارگاه ترجمه» با همکاری دانشگاه‌ها و خبرگزاری‌های معتبر و رسمی و برگزاری دوره «مترجمی / خبرنگاری»، می‌توان در رفع موانع اشتغال دانشجویان زبان و ادبیات عربی گامی مهم برداشت.

کلیدواژه‌ها: کارآفرینی؛ زبان و ادبیات عربی؛ کارگاه ترجمه؛ متون مطبوعاتی؛ خبرگزاری.

۱. مقدمه

«وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالاخْتِلافُ اللَّسَانِ وَاللَّوَانِ كُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ» (روم/ ۳۰، ۲۲).

ترجمه از دیرباز مهم‌ترین ابزار ارتباط میان ملت‌ها بوده‌است. گروهی آن را «علم» خوانده و گروهی دیگر آن را «فن یا مهارت» دانسته‌اند (طامی، ۲۰۱۳: ۲۶)؛ اما حقیقت این است که مترجم برای ارائه یک ترجمه مناسب، باید افزون بر دانستن فن ترجمه و داشتن مهارت عملی در آن، به دانش ترجمه و قواعد آن نیز آگاه باشد؛ پس می‌توان گفت ترجمه فنی است که پایه‌های آن بر علم و دانش استوار است.

گاه بی‌توجهی مترجمان به نکات دقیق فن ترجمه مشکلاتی برای دولت‌ها و ملت‌ها پدید آورده‌است. چه بسا ناتوانی مترجمان در انتقال صحیح سخنان دو طرف، به سوءتفاهم میان آنها انجامیده و منشأ بسیاری از جنگ‌ها، درگیری‌ها و خون‌ریزی‌های بین اقوام مختلف شده‌است (ر.ک. میمندی‌نژاد، ۱۳۵۸ش: ۳۱۶-۳۱۳).

امروزه ترجمه از زبان فارسی به عربی و برعکس، علاوه بر اینکه یک ضرورت علمی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، رسانه‌ای، و... به شمار می‌آید، در حوزه‌های مختلفی از جمله سیاست (مانند ترجمه گفت‌وگوهای هیئت‌های رسمی و دیپلماتیک)، جهانگردی و ایران‌گردی، فرهنگ و هنر (ترجمه فیلم‌ها، کتاب‌ها و...) نیز نقشی بسزا دارد. در این میان، وجود بیش از ۲۵۰ میلیون عرب‌زبان در بیش از ۲۰ کشور عربی، شمار فراوان کتاب‌ها و مقالات گوناگون علمی و تخصصی در رشته‌های مختلف علوم انسانی، پایگاه‌های فراوان فارسی و عربی در فضای اینترنت، مسائل مشترک زبان دینی میان مسلمانان و... اهمیت فراگیری زبان عربی، به‌ویژه نکات مربوط به ترجمه را برای انتقال فرهنگ ایرانی به عرب‌زبانان دوچندان کرده‌است.

یکی از دغدغه‌های دانشجویان زبان و ادبیات عربی ورود به بازار کار پس از فارغ‌التحصیلی یا حتی در حین تحصیل است. نوامیدی از وضعیت بازار کار باعث می‌شود دانشجویان این رشته در همان بدو ورود به دانشگاه یا با اکراه به تحصیل ادامه دهند یا صرفاً برای گرفتن یک مدرک تلاش کنند، و یا به‌طورکلی از این رشته انصراف دهند. درحالی‌که می‌توان با یک برنامه‌ریزی دقیق‌تر و پیش‌بینی واحدهای درسی کاربردی برای افزایش مهارت‌های زبانی دانشجویان تاحدی بر این معضل فائق آمد. برای مثال طراحی واحد «آموزش مهارت ترجمه متون مطبوعاتی عربی» و ایجاد «کارگاه ترجمه» با همکاری مراکز علمی (دانشگاه‌ها) و مراکز اشتغال (خبرگزاری‌ها، صداوسیما، روزنامه‌ها و مجلات) می‌تواند علاوه بر

آشنا کردن دانشجویان با فضای حاکم بر مراکز اشتغال، مهارت آنها را در این زمینه تقویت کند و آنها را برای ورود به بازار کار آماده سازد. برگزاری این کارگاهها موجب کشف استعدادها در این زمینه و ایجاد اشتغال برای دانشجویان مستعد می شود.

۲. کلیات نظری

۲-۱. مطبوعات و رسانه

مطبوعات، از ریشه «طبع» به معنای چاپ، هر چیزی است که بر روی کاغذ به چاپ می رسد. اصطلاح مطبوعات در زبان فارسی به گاهنامه‌ها (روزنامه و نشریه‌های کتابی) و ویژه‌نامه‌ها اطلاق می شود، اما گاهی برای کتاب، تمبر یا پوستر هم مورداستفاده قرار می گیرد. عناوین روزنامه‌ها در ایران نشان‌دهنده دوره انتشار آنهاست که عبارتند از: روزنامه، دوروزنامه (سه شماره در هفته)، هفته‌نامه، دوهفته‌نامه، ماهنامه، و فصلنامه (ر.ک: ویکی‌پدیا، دانشنامه آزاد).

روزنامه‌نگاری حرفه‌ای است که مبتنی بر جمع‌آوری و تحلیل اخبار و اطمینان از درستی آنها و درنهایت ارائه آنها به مخاطب است. معمولاً این اخبار با آخرین حوادث سیاسی، مسائل داخلی کشورها، مسائل فرهنگی، ورزشی، اجتماعی و... در ارتباط است و رسانه، هرگونه ابزار انتقال پیام اعم از کتاب، مجله، روزنامه، عکس، فیلم، تلویزیون و... است. وظیفه رسانه نشر اخبار و انتقال اطلاعات است (همان).

زبان مطبوعات جزء زبان‌های کاربردی است که مشخصه بارز آن سادگی و سهولت بیان است. این ویژگی به دلیل آن است که این زبان برای تمامی سطوح مختلف فرهنگی و فکری قابل فهم و درک باشد. تفاوت زبان مطبوعات با زبان ادبیات و زبان علوم مختلف در این است که زبان مطبوعات را همه می فهمند، ولی دو زبان دیگر را تنها متخصصان آنها درک می کنند.

۲-۲. مطبوعات و رسانه در ایران

روزنامه‌نگاری در ایران تاریخچه ای دیرینه دارد. شروع این صنعت از دربار شاهان قدیم و متضمن اخبار مربوط به دربار به ویژه شخص پادشاه بوده است. کلمه روزنامه در زبان فارسی ریشه‌ای قدیمی دارد. برای مثال در شعر حافظ نیز این واژه به کار رفته است:

آبی به روزنامه اعمال ما فشان / باشد توان سترد حروف گناه از او

همچنین در برخی از کتاب‌های سده‌های نخست اسلامی این واژه به صورت روزنامه دیده می‌شود. در دوران فتحعلی‌شاه، محمدشاه و اوان پادشاهی ناصرالدین‌شاه، اصطلاح «کاغذ اخبار» مورد استفاده مردم بوده است، ولی به مرور زمان اصطلاح قدیمی‌تر روزنامه به کار رفته و اصطلاح «کاغذ اخبار» متروک شده است (سازمان اسناد ملی ایران، اسناد معارف (الف)، شماره تنظیم ۵۸۰۰۷، پاکت). هم‌اکنون روزنامه‌ها و رسانه‌های دیجیتالی و غیردیجیتالی فراوانی هستند که در ایران فعالیت می‌کنند و رویدادهای داخلی و خارجی را لحظه‌به‌لحظه منتشر می‌نمایند.

۳-۲. مطبوعات و رسانه در جهان

روزنامه‌نگاری به معنای کنونی کار خود را از حدود قرن هفدهم میلادی آغاز نمود. شاید کسی در آغاز نمی‌دانست که این حرفه در آینده چه تأثیراتی را بر مخاطبان و افکار عمومی جامعه خواهد گذاشت، ولی مرور زمان ثابت کرد که مطبوعات و رسانه مهم‌ترین ابزار برای القای سیاست‌ها و طرح‌های سیاستمداران به افکار عمومی جهان است. اکنون از رسانه‌های قدرتمند جهان به عنوان بازوان بی‌بدیل ابرقدرت‌ها برای پیاده کردن طرح‌های قدرت‌ها در جای‌جای جهان نام برده می‌شود، زیرا رسانه‌ها و مطبوعات زمینه‌ساز بسیاری از تحولات سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، و... در جهان هستند، به طوری که برخی معتقدند که اجرای هر طرحی بدون در اختیار داشتن یک رسانه قدرتمند شکست خواهد خورد.

۴-۲. ترجمه متون مطبوعاتی عربی

در این نوع ترجمه، مترجم متون خبری زبان فارسی را به عربی برمی‌گرداند یا برعکس. گفتنی است ویژگی‌های دو زبان عربی و فارسی و برخی اشتراکاتی که در وام‌گیری واژگان دو زبان از یکدیگر وجود دارد و همچنین اشتراکات و تفاوت‌های فرهنگی دو زبان، مشکلاتی را برای مترجمان فارس‌زبان ایجاد می‌کند، به طوری که بسیار دیده می‌شود مترجمانی که زبان مادری‌شان فارسی است به هنگام ترجمه اخبار از منبع عربی یا فارسی، ویژگی‌های دستوری و ساختاری زبان مقصد را رعایت نمی‌کنند.

۳. ساختار نظری پژوهش

۳-۱. بیان مسئله

اسناد پشتیبان نقشه جامع علمی کشور در بخش کمیته علوم انسانی، معارف اسلامی و هنر که پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی آن را تهیه کرده، به ضعف مهارت‌های دانشجویان رشته زبان و ادبیات عربی اشاره نموده است: «دانش‌آموختگان این رشته در مهارت‌های چهارگانه زبان به‌ویژه در دو مهارت گفتاری و شنیداری در حد انتظار نیستند».

«به دلیل ضعف و ناتوانی علمی دانش‌آموختگان این رشته در حوزه‌های تخصصی، امکان جذب آنها در مشاغل تخصصی مربوط به رشته کم است و اغلب مجبور می‌شوند شغل‌هایی غیرتخصصی انتخاب کنند» (اسناد پشتیبان نقشه جامع علمی کشور، کمیته علوم انسانی، معارف اسلامی و هنر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، بخش زبان و ادبیات عربی: ۲۷۵).

از سویی با توجه به ضعف دانشجویان رشته زبان و ادبیات عربی در سطوح مختلف در ترجمه متون (به‌ویژه متون مطبوعاتی و رسانه‌ای) به دلیل کاربردی نبودن روش آموزش زبان عربی عموماً، و آموزش مهارت ترجمه از فارسی به عربی و بالعکس خصوصاً، و با نگاهی اجمالی به برنامه درسی مقطع کارشناسی رشته زبان و ادبیات عربی، اهمیت طراحی یک واحد درسی کاربردی برای آموزش مهارت ترجمه، به‌ویژه ترجمه متون مطبوعاتی و رسانه‌ای در دانشگاه‌های ایران را دوچندان نشان می‌دهد (برگرفته از «مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی رشته زبان و ادبیات عربی» در پایگاه الکترونیکی وزارت علوم و تحقیقات و فناوری).

۳-۲. اهمیت و ضرورت پژوهش

موضوع آموزش و تربیت «مترجم - خبرنگار عربی» و به عبارتی دیگر «مترجم متون مطبوعاتی عربی» با توجه به اهمیت رسانه و اینکه غول‌های رسانه‌ای در دنیای امروز بازوان قدرتمند اجرای سیاست‌های استراتژیک ابرقدرت‌ها در نقاط مختلف جهان هستند، به‌ویژه در کشورهای عربی که گروه‌های رسانه‌ای قدرتمندی چون «الجزیره» و «العربیه» افکار عمومی جهان عرب را در اختیار دارند، و با توجه به اهمیت نقش مترجم به عنوان واسطه میان فرهنگ‌های مختلف، و نه صرفاً به عنوان منتقل‌کننده کلمات و عبارات از زبانی به زبانی دیگر، و نقش وی در تولید علم از طریق ترجمه کتب و مقالات علمی، و با توجه به

تهدیدات و تحولات زبانی که زبان عربی در دو سطح منطقه‌ای و جهانی با آن روبه‌روست، و علی‌رغم رکودی که در جهان اسلام به‌ویژه در کشورهای عربی در زمینه تولید علم (مخصوصاً در بخش علوم انسانی) وجود دارد، در ایران زبان عربی همچنان جایگاهی مهم دارد (ماده ۱۶ قانون اساسی)، زیرا علی‌رغم روابط دینی و فرهنگی موجود میان ایران و کشورهای عربی، روابط اقتصادی، سیاسی، علمی، رسانه‌ای و... روزبه‌روز بر ضرورت و اهمیت یادگیری زبان عربی در ایران می‌افزاید. بنابراین با توجه به اهمیت آموزش مهارت ترجمه به فارغ‌التحصیلان رشته‌های مرتبط با زبان عربی در مقطع کارشناسی و ایجاد فرصت شغلی و بالا بردن آمادگی آنها برای ورود به بازار کار از یک‌سو، و نیاز جامعه ایرانی به مترجمان زبردست و متخصص در زمینه ترجمه متون مطبوعاتی عربی از سویی دیگر، طراحی واحدی برای آموزش مهارت ترجمه عربی بسیار ضروری است. این واحد با نام «کارگاه ترجمه»، می‌تواند فرایند آموزش مهارت ترجمه زبان عربی، به‌ویژه ترجمه متون مطبوعاتی عربی را در دانشگاه‌های ایران سامان بخشد.

۳-۳. سؤالات پژوهش

۱. راهکارهای مناسب جهت ایجاد واحد عملی به نام «کارگاه ترجمه» و جایگزین نمودن آن به جای برخی واحدهای نظری غیرکاربردی برای رشته زبان و ادبیات عربی چیست؟
۲. چگونه می‌توان پس از ایجاد واحدی به نام «کارگاه ترجمه» میان مراکز علمی و مراکز اشتغال هماهنگی ایجاد نمود تا دانشجویان بتوانند از خدمات مراکز اشتغال بهره ببرند؟

۳-۴. فرضیات

۱. با حذف برخی واحدهای نظری غیرکاربردی می‌توان واحدهای کاربردی و عملی همچون «کارگاه ترجمه» را جایگزین نمود. البته تدریس این واحد به برنامه مناسب آموزش مهارت ترجمه متون مطبوعاتی و متخصصانی جهت تدریس این واحد نیاز دارد که خبرگزاری‌های معتبر و رسمی همچون «خبرگزاری فارس» با توجه به تجربه خود در برگزاری کارگاه‌های خبرنگاری و ترجمه خبر عربی می‌تواند در این زمینه با مراکز علمی همکاری نماید.

۲. پس از تعریف واحد «کارگاه ترجمه» در گروه‌های زبان و ادبیات عربی دانشگاه‌های کشور، می‌توان طی قراردادی میان مراکز علمی و مراکز اشتغال، زمینه حضور دانشجویان را در مراکز اشتغال ایجاد کرد.

۳-۵. اهداف پژوهش

۱. ارائه راهکاری مناسب برای ارتباط تنگاتنگ مراکز علمی (دانشگاه‌ها) با مراکز اشتغال (خبرگزاری‌ها، سایت‌های خبری، صداوسیما و...) به‌ویژه ارائه طرحی برای برگزاری واحد «کارگاه ترجمه» با همکاری خبرگزاری‌های معتبر و رسمی.
۲. ارائه برنامه درسی جهت برگزاری واحد کارگاه ترجمه به همراه ارائه سرفصل‌ها و مواد درسی این کارگاه.
۳. تربیت «مترجم - خبرنگار»، مترجم غیرحرفه‌ای و آماده کردن دانشجویان علاقه‌مند جهت به ورود به بازار کار ترجمه خبر.

۳-۶. روش انجام پژوهش

این طرح بر اساس تجربیات شخصی و دوره‌های برگزارشده در «خبرگزاری فارس» ارائه می‌شود. بدیهی است که روش آن به شکل توصیفی خواهد بود. بر این اساس پس از ذکر ضرورت ایجاد واحد «کارگاه ترجمه» جهت آموزش مهارت ترجمه متون مطبوعاتی و کارورزی دانشجویان زبان و ادبیات عربی دانشگاه‌های ایران، سرفصل‌های دروس این واحد به همراه روش تدریس و اهداف آن ارائه خواهد شد.

۳-۷. پیشینه پژوهش

پیش از این مؤسساتی چون «خبرگزاری فارس»، «مؤسسه ترجمان»، «جهاد دانشگاهی»، «پژوهشگاه علوم انسانی» و... به برگزاری دوره‌هایی در زمینه آموزش مهارت ترجمه اقدام نموده‌اند، ولی ایده برگزاری «کارگاه ترجمه» با همکاری مراکز علمی و مراکز اشتغال برای اولین بار در این نوشتار مطرح می‌شود.

۴. ارتباط مراکز علمی با مراکز اشتغال

یکی از عوامل مؤثر در پیشرفت یک کشور ایجاد اشتغال برای فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها از طریق ارتباط تنگاتنگ بین مراکز علمی و مراکز ایجاد اشتغال است.

در بند ۴ ماده ۵ سیاست‌های کلی علم و فناوری (نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری) که حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب اسلامی، آن را در شهریورماه سال ۱۳۹۳، به منظور اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی سیاست‌های کلی «علم و فناوری» ابلاغ نمودند، آمده است: «تنظیم رابطه متقابل تحصیل با اشتغال و متناسب‌سازی سطوح و رشته‌های تحصیلی با نقشه جامع علمی کشور و نیازهای تولید و اشتغال».

۴-۱. همکاری با مراکز اشتغال به طور غیرحضوری (ترجمه از راه دور)

بسیاری از مترجمان به دلیل آنکه فرصت‌های شغلی مناسب در شهرستان‌ها وجود ندارد یا نمی‌توانند به طور حضوری در مراکز اشتغال فعالیت داشته باشند، به طور غیرحضوری با خبرگزاری‌ها، سایت‌های خبری، روزنامه‌ها و مجلات در زمینه ترجمه متون خبری و غیرخبری همکاری می‌نمایند.

۴-۲. تجربه برگزاری کارگاه‌های ترجمه در خبرگزاری فارس

۴-۲-۱. برگزاری دوره‌های داخلی

خبرگزاری فارس به منظور ایجاد فرصت‌های شغلی برای فارغ‌التحصیلان رشته‌های گوناگون به‌ویژه رشته زبان و ادبیات عربی تاکنون دو دوره عمومی و یک دوره تخصصی آموزش مترجمی خبر عربی و خبرنگاری برگزار نموده است که علاقه‌مندان فراوانی از این دوره‌ها استقبال کرده‌اند. جالب است که شرکت‌کنندگانی از سایر رشته‌ها مانند حقوق، زبان فرانسه و... نیز در این دوره‌ها شرکت نموده‌اند. بیشتر شرکت‌کنندگان بر این عقیده بوده‌اند که مطالب دوره‌ها بسیار نو، آموزنده و کاربردی است و از مطرح نشدن این مطالب در دانشگاه‌ها متعجب بودند.

خبرگزاری فارس پس از برگزاری دوره‌های عمومی آموزش خبر، خبرنگاری و مترجمی خبر عربی، از بین نیروهای مستعد و برتر نفراتی را برمی‌گزیند و برای آنها دوره تخصصی مترجمی خبر برگزار می‌نماید. در این دوره مسائل تخصصی نگارش و ترجمه خبر آموزش داده می‌شود و

مترجم عملاً به فضای حرفه‌ای ترجمه خبر وارد می‌شود. این نیروهای برگزیده طی چند ماه در «باشگاه توانا» وابسته به خبرگزاری فارس به طور نیمه‌حرفه‌ای به ترجمه خبر می‌پردازند و اخبار برگزیده آنها برای تشویق و بالا بردن انگیزه‌شان در صفحه اصلی خبرگزاری فارس منتشر می‌شود. «باشگاه توانا» در واقع مدخل ورود به فضای حرفه‌ای خبرگزاری فارس است که تاکنون تعداد فراوانی از نیروهای برجسته را به خبرگزاری فارس و سایر خبرگزاری‌ها و مطبوعات کشور معرفی نموده‌است. علاوه بر این، این مترجمان برگزیده که در باشگاه توانا مشغول کارورزی هستند در طول هفته چند روزی را در تحریریه خبرگزاری فارس حضور می‌یابند تا عملاً با فضای حرفه‌ای خبر و خبرگزاری و انتشار خبر آشنا شوند.

۲-۲-۴. برگزاری دوره‌های خارجی

خبرگزاری فارس به واسطه تجربه خود در تربیت خبرنگار و مترجم، چند سالی است که دوره‌هایی نیز برای هیئت‌های رسانه‌ای و روزنامه‌نگاران خارجی برگزار نموده‌است. از جمله دو دوره برای روزنامه‌نگاران سوری و یک دوره برای روزنامه‌نگاران یمنی. در این دوره‌ها علاوه بر مسائل نوین حرفه خبرنگاری و خبرنگاری، مسائلی چون عملیات روانی در رسانه، فن‌های پوشش خبری و... آموزش داده شده‌است.

۳-۴. پیشنهاد واحد درسی با عنوان «کارگاه ترجمه» برای رشته زبان و ادبیات عربی

۱-۳-۴. طرح موضوع

با توجه به اینکه در مرحله کارشناسی رشته زبان و ادبیات عربی تنها شش واحد برای آموزش مهارت ترجمه از فارسی به عربی و برعکس وجود دارد و از این شش واحد تنها دو واحد به آموزش و قرائت متون مطبوعاتی اختصاص دارد تعریف واحد آموزشی با عنوان «کارگاه ترجمه» برای کارورزی و عملی کردن مهارت ترجمه متون مطبوعاتی دانشجویان این رشته ضروری است. این واحد می‌تواند در ترم‌های پایانی مثلاً ترم هفت یا هشت ارائه شود، چراکه دانشجویان بایستی تمامی واحدهای مرتبط با مسائل نظری ترجمه را گذرانده باشند.

هدف از ایجاد این واحد ایجاد بستری برای آشنا شدن دانشجویان با محیط اشتغال است که می‌تواند مقدمه‌ای باشد برای ورود ایشان به بازار کار و انگیزه‌ای برای اهتمام بیشتر به مقوله ترجمه در دوره کارشناسی این رشته فراهم کند. همچنین خبرگزاری فارس برای لازم‌الاجرا شدن طرح در

پایان هر دوره مدرکی به قبول شدگان اعطا خواهد کرد. این مدرک شرط لازم گذراندن واحد «کارگاه ترجمه» خواهد بود. گفتنی است که با توجه به هزینه‌بر بودن برگزاری این دوره‌ها، دانشگاه‌ها می‌توانند هزینه‌های شرکت در دوره‌ها را به صورت وام به دانشجویان اختصاص دهند.

۲-۳-۴. راهکارهای اجرایی کردن طرح

چهار واحد «کارگاه ترجمه» متشکل از ۳۲ جلسه دوساعتی خواهد بود. به دلیل اشتغال به تحصیل دانشجویان در روزهای کاری هفته، می‌توان این ۳۲ جلسه را در روزهای پنجشنبه به طور تمام‌وقت و طی هشت هفته برگزار نمود. به عبارتی دیگر در هر پنجشنبه چهار جلسه دوساعته برگزار خواهد شد تا طی دو ماه ۳۲ جلسه تکمیل شود.

۳-۳-۴. مواد درسی و سرفصل‌های پیشنهادی برای تدریس در کارگاه

الف) خبر و ارکان آن

سرفصل درس

تعریف خبر، زبان مطبوعات، سبک‌های خبرنویسی (تاریخی، هرم وارونه، چهار بلوک)، عناصر (چه کسی، چه چیزی، چه زمانی، کجا، چرا، و چگونه) و ارکان خبر (روتیتر، تیتر، لید، بدنه، سابقه)، اقتباس‌ها و نقل قول‌ها (مستقیم و غیرمستقیم)، توضیحات قبل و بعد از اقتباس‌ها، دروازه‌بانی خبر و...

روش تدریس

با توجه به اینکه کارگاه ترجمه دانشجوی محور است، تدریس در این کارگاه‌ها با طرح سؤال آغاز می‌شود تا ضمن سنجش سطح دانش شرکت‌کنندگان، ذهن آنها به چالش کشیده شود.

اهداف

توانایی نوشتن خبر استاندارد به سبک‌های گوناگون، همراه با ذکر نقل قول‌های مستقیم و غیرمستقیم؛ توانایی دروازه‌بانی خبر.

ب) گزارش خبری

سرفصل درس

تعریف گزارش خبری؛ ارکان گزارش؛ و هدف از نوشتن و انتشار گزارش خبری.

روش تدریس

ارائه نمونه‌هایی از گزارش خبری، تمرین تنظیم گزارش خبری و نقد نمونه‌های دانشجویان.

اهداف

آشنایی با نمونه‌هایی از گزارش‌های خبری و اهداف و چگونگی انتشار آنها.

پ) مصاحبه خبری

سرفصل درس

تعریف مصاحبه خبری، ارکان مصاحبه (معرفی مصاحبه‌شونده، مقدمه خبری مصاحبه، متن مصاحبه).

روش تدریس

توضیح انواع و روش‌های مصاحبه و چگونگی تنظیم آن و استخراج خبر از مصاحبه.

اهداف

آشنایی با چگونگی اجرای مصاحبه با توجه به اهمیت آن.

ت) عملیات روانی در رسانه

سرفصل درس

تعریف عملیات روانی، ذکر نکاتی عملی در ایجاد عملیات روانی به واسطه انتشار اخبار.

روش تدریس

ارائه نمونه‌هایی از عملیات روانی در رسانه و مطبوعات و خواستن از دانشجویان مبنی بر آوردن نمونه‌هایی مشابه و تولید آن.

اهداف

حساس نمودن ذهن دانشجویان به عملیات روانی در رسانه و تأثیر آن در مخاطبان. تولید اخباری با هدف ایجاد عملیات روانی علیه دشمن.

ث) فن‌های پوشش خبری

سرفصل درس

تعریف فن‌های پوشش خبری، توضیح تکنیک‌ها همراه با ذکر مثال.

روش تدریس

پس از تعریف اصطلاحات و موارد نظری مرتبط با تکنیک‌ها، نمونه‌های خبری در این باره ارائه می‌شود، سپس از دانشجویان خواسته می‌شود تا نمونه‌هایی بیابند و تولید کنند.

اهداف

یادگیری ترندها و چگونگی پوشش و انتشار اخبار با توجه به اهداف رسانه متبوع.

ج) آشنایی با خبرگزاری‌ها و سایت‌های خبری عربی

سرفصل درس

معرفی خبرگزاری‌ها، شبکه‌های تلویزیونی و سایت‌های خبری ایران، جهان و کشورهای عربی همراه با شرح موضع‌گیری‌های سیاسی آنها (AP، AFP، REUTERS، CNN، BBC، RT، الجزیره، العربیه، المیادین، العالم، ایرنا، فارس، ایسنا، الحیات، الشرق الاوسط، الاخبار و...).

روش تدریس

پس از ذکر و معرفی خبرگزاری‌ها، سایت‌های خبری و شبکه‌های تلویزیونی معروف جهان عرب به اهداف و روش پوشش خبری آنها اشاره می‌شود.

اهداف

آشنایی با منابع مهم خبرهای عربی و چگونگی تهیه اخبار از این منابع با توجه به نیاز مترجم.

چ) ترجمه همزمان و شفاهی (دو جلسه)

سرفصل درس

تمرین ترجمه شفاهی به طور کارگاهی و عملی (تمرین ترجمه واژگان، اصطلاحات، جملات بلند از عربی به فارسی و بالعکس).

روش تدریس

ترجمه واژگان و اصطلاحات مطبوعاتی و رسانه‌ای از عربی به فارسی و بالعکس به طور فوری و همزمان؛ ترجمه عبارات و جملات به صورت همزمان.

اهداف

ایجاد شرایطی شبیه به موقعیت‌های ترجمه همزمان و کنفرانس‌ها، تمرین دادن دانشجو برای روان شدن تکلم وی به هنگام ترجمه فوری.

ح) ترجمه متون سیاسی (شش جلسه)

سرفصل درس

شرح خلاصه‌ای از مسائل سیاسی، ترجمه متون سیاسی و واژه‌گزینی، ذکر نکات زبانی و خط خبری و مسائل سیاسی که بایستی در ترجمه خبرهای سیاسی رعایت نمود.

روش تدریس

درخواست از دانشجویان مبنی بر جمع‌آوری واژگان و اصطلاحات جدید سیاسی در بافت جملات، ارائه واژگان و اصطلاحات پرکاربرد سیاسی در خلال جملات و عبارات و ترجمه آنها. ارائه جملات و متون سیاسی عربی و ترجمه آنها در کلاس به وسیله دانشجویان، سپس برگرداندن متون ترجمه شده به عربی.

اهداف

آشنایی دانشجویان با اصطلاحات و واژگان مطبوعاتی سیاسی و چگونگی ترجمه متون سیاسی در مطبوعات و ذکر نکات کلیدی در ترجمه اخبار سیاسی.

خ) ترجمه متون نظامی (دو جلسه)

سرفصل درس

ترجمه متون نظامی و دفاعی (دستاوردهای نظامی و اختراعات، جنگ‌ها و مسائل امنیتی و...).

د) ترجمه متون اقتصادی (دو جلسه)

سرفصل درس

ترجمه متون اقتصادی (نفت، بورس، ارز و طلا، صنعت، کشاورزی و...).

ذ) ترجمه متون ورزشی (دو جلسه)

سرفصل درس

ترجمه متون ورزشی (فوتبال، والیبال، بسکتبال، کشتی، شنا، وزنه‌برداری، و...).

ر) ترجمه متون علمی

سرفصل درس

ترجمه اخبار مرتبط با تحولات علمی، دستاوردهای مربوط به هوا و فضا، اکتشافات و...

ز) ترجمه متون پزشکی و بهداشتی

سرفصل درس

ترجمه اخبار مرتبط با دستاوردهای پزشکی، مسائل بهداشتی و آخرین مطالعات در این باره.

س) ترجمه متون فرهنگی

سرفصل درس

ترجمه اخبار مرتبط با مسائل فرهنگی، جامعه، و...

ش) ترجمه متون هنری

سرفصل درس

ترجمه خبرهایی مربوط به فیلم، سینما، تلویزیون، کتاب و...

ص) ترجمه متون فناوری

سرفصل درس

ترجمه اخباری مرتبط با تحولات فناوریانه، تلفن همراه، خودرو، رایانه و...

ض) معرفی رسانه‌ها و مطبوعات مهم کشورهای عربی و ترجمه و بازنویسی

نمونه‌هایی از اخبار مرتبط با آنها همراه با نکات

ط) آزمون درس‌های نظری، عملی و کتبی ترجمه

۵. پیشنهادها

۱. ارائه طرح جامع کارورزی ترجمه به وزارت علوم برای در نظر گرفتن تسهیلات و تمهیداتی برای مراکز علمی و مراکز اشتغال به منظور تحقق ایده «کارگاه ترجمه».
۲. طرح «کارورزی» دانشجویان در مراکز اشتغال (حداقل هر دانشجویی یک ترم تحصیلی یک روز کاری در تحریریه خبرگزاری فارس حضور یابد تا ضمن فعالیت به عنوان مترجم خبر عربی، با شرایط و جوّ حاکم بر محیط کار آشنایی یابد).
۳. برنامه‌ریزی برای بازدیدهای دوره‌ای دانشجویان از مراکز اشتغال همچون صداوسیما، خبرگزاری‌ها، روزنامه‌ها و مجلات.

۶. نتیجه‌گیری

۱. ایجاد چهار واحد درسی با عنوان «کارگاه آموزش مهارت ترجمه متون مطبوعاتی عربی با همکاری خبرگزاری‌های معتبر و رسمی».
۲. این چهار واحد طی هشت هفته هشت‌ساعته (دو ماه) در روزهای پنج‌شنبه در محل خبرگزاری‌ها برگزار می‌شود.
۳. در این کارگاه‌ها مباحث نوین خبرنگاری و مترجمی متون مطبوعاتی عربی به صورت کارگاهی و کاربردی آموزش داده می‌شود.

۴. انتظار می‌رود دانشجویان پس از گذراندن دوره با عناصر خبر، ارکان خبر، انواع خبر، سبک‌های خبرنگاری، عملیات روانی در رسانه، فن‌های پوشش خبری، رسانه‌های مختلف جهان عرب، و... آشنا شوند.
۵. پس از پایان دوره، می‌توان انتظار داشت که دانشجویان در صورت داشتن علاقه بتوانند در سطح غیرحرفه‌ای با مراکز اشتغال همکاری نمایند.

کتابنامه

قرآن کریم.

- الطامی، احمد صالح (۲۰۱۳ م)، *من الترجمة الى التأثير (دراسات في الادب المقارن)*، الرباط، دار الامان.
- عبد الخلیم، أحمد المهدي (۱۹۸۲ م)، «البحث التربوي في تعليم العربية لغير الناطقين بها»، *المجلة العربية للدراسات اللغوية*، معهد الخرطوم الدولي للغة العربية، العدد الأول، أغسطس.
- میمندی نژاد، محمدجواد (۱۳۵۸ش)، *اصول ترجمه انگلیسی و فارسی*، تهران: دانشگاه تهران.

پایگاه‌های اینترنتی، قوانین و اسناد

- اسناد پشتیبان نقشه جامع علمی کشور، کمیته علوم انسانی، معارف اسلامی و هنر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، بخش زبان و ادبیات عربی.
- برنامه درسی (بازنگری شده)، مقطع کارشناسی مترجمی زبان عربی، کمیته تخصصی زبان و ادبیات عربی، مصوبه هشتصد و بیست و پنجمین جلسه شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مورخ ۹۱/۱۲/۲۰.
- پایگاه الکترونیکی وزارت علوم و تحقیقات و فناوری، «مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی رشته زبان و ادبیات عربی».
- سازمان اسناد ملی ایران، اسناد معارف (الف)، شماره تنظیم ۵۸۰۰۷-پاکت
- سیاست‌های کلی علم و فناوری (نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری)
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ویکی‌پدیا، دانشنامه آزاد.

مادة و ورشة تعليم ترجمة النصوص الصحفية لتوفير فرص العمل لطلبة فرع اللغة العربية

سيد علاء نقي زاده*

طالب الدكتوراه فى اللغة العربية و آدابها بجامعة تربيت مدرس؛ مدير القسم العربى لوكالة انباء فارس

الملخص

فرص العمل وسبل توفيرها هاجس ينتاب طلبة وخريجي فرع اللغة العربية وآدابها في الجامعات الايرانية. لذا يبدو ان تصميم مادة دراسية لتعليم مهارة ترجمة النصوص الصحفية العربية واقامة ورشة الترجمة بالتعاون بين المراكز العلمية (الجامعات) ومراكز توفير مجال العمل (وكالات الانباء، الاذاعة والتلفزيون، والصحف والمجلات و...)، ضروري لإعادة معنويات هؤلاء الطلبة وتعزيز دوافعهم لمواصلة المشوار الدراسي، كما ان المادة ستسهم في تعريفهم بمحالات العمل، اضافة الى تقوية مهاراتهم في العمل الصحفي وترجمة النصوص الصحفية. يحاول المقال الراهن ان يسلط الضوء على ضرورة تعليم مهارة ترجمة النصوص الصحفية العربية وأهميته، كما وأنه يقدم خطة دراسية تطبيقية لمادة «ورشة الترجمة» مع ذكر تفاصيل هذه المادة، وجانب من خبرات «وكالة انباء فارس» في هذا المجال. ومع دخول خطة «ورشة الترجمة» حيز التنفيذ، بالتعاون بين الجامعات و «وكالة انباء فارس»، وإقامة دورات تأهيل «مترجم. مراسل»، يمكن اتخاذ خطوة ملحوظة في ازالة العقبات الموجودة امام طلبة وخريجي فرع اللغة العربية وآدابها، للحصول على فرص عمل مناسبة.

كلمات الرئيسية: توفير فرص العمل؛ اللغة العربية وآدابها؛ ورشة الترجمة؛ مراكز العمل؛ وكالة انباء فارس.